
ІНСТИТУТ МАГІСТРАТУРИ, АСПІРАНТУРИ І ДОКТОРАНТУРИ

УДК 371.4

Багріїв Т. В.

ПОГЛЯДИ НА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ОРЕСТА НОВИЦЬКОГО

Сьогодні в умовах євроінтеграції і демократизації суспільства принципового значення набуває вивчення історії розвитку вітчизняної педагогічної думки, освітянських традицій минулого. Головним завданням вважаємо використання сучасними педагогами у виховній практиці цілісного досвіду, нагромадженого багатовіковою історією нашого народу, що увібрав християнські ідеї високої моралі, етики, обов'язку, честі, гідності, толерантності, людяності.

Орест Новицький створив оригінальні праці, у яких висвітлив систему виховання, що заснована на цінностях природного та надприродного пізнання. Саме ці цінності гармонізують із вченням Святого Письма як своєрідною Божою педагогікою, що базується на висвітленні таких понять як Любов, Добро, Правда, Милосердя. Погляди О. Новицького співзвучні із сучасними поглядами науковців на виховання особистості впродовж життя, на взаємовідносини людей у суспільстві. Принципові положення щодо розв'язання проблеми морального виховання, висвітлені у його творах зберігають свою актуальність у сьогоднішніх умовах модернізації сучасної системи освіти і виховання на основі загальнолюдських цінностей.

Орест Маркович Новицький – письменник, магістр Київської духовної академії, ординарний професор філософії університету Св. Володимира, народився 25 січня 1805 р. в с. Пилипах Новоград-Волинського повіту Волинської губернії в сім'ї місцевого священика. Початкову освіту О. Новицький отримав удома від своїх батьків. У десятирічному віці О. Новицький вступив до Острозького духовного училища. У 1821 р. О. Новицький перейшов з училища в семінарські класи.

Після закінчення навчання Правлінням семінарії О. Новицький був направлений до Київської духовної академії. По закінченню навчання в Київській духовній академії в 1831 р. за представленням Академічної конференції, Комісією духовних училищ О. Новицького затверджено магістром богослов'я. У цьому ж році його призначено в Переяславську семінарію (на той час уже переіменовану на Полтавську) професором філософських наук [5, арк. 177 об.].

Варто зауважити, що період перебування на Переяславщині та викладацька діяльність у Переяславській семінарії стали початком творчого пошуку та системи філософських і педагогічних поглядів О. Новицького.

У 1833 р. його призначено в Київську духовну академію бакалавром у клас польської мови, а в 1834 р. Комісія духовних училищ, окрім польської мови, доручила йому викладання філософських наук. Цього ж року за згодою Київського та Галицького митрополита О. Новицького призначено на посаду викладача кафедри філософії в університет Св. Володимира [5, арк. 178 об.].

За поданням академічного правління про відмінне викладання уроків філософії Київський преосвященний митрополит у 1835 р. затвердив О. Новицького екстраординарним професором філософських наук. У цьому ж році його було звільнено з духовного звання.

Міністр народної освіти затвердив О. Новицького екстраординарним професором кафедри філософії університету Св. Володимира. За весь період своєї професорської роботи (1834–1850) в університеті Св. Володимира О. Новицький викладав там психологію, логіку, моральну філософію з природничим правом та історію філософії. Окрім загальних факультетських лекцій, він додатково займався зі студентами, які навчалися за казенний кошт; знайомив їх з основами педагогіки та викладанням логіки [5, арк. 180 об.].

Викладацьку діяльність О. Новицький успішно поєднував із написанням книг та посібників. Аналіз праць О. Новицького "О духоборцах" (1832), "О первоначальном переводе Св. Писания на славянский язык" (1837), "Очерк индийской философии" (1844, 1846), "О разуме как высшей познавательной способности" (1840), "Краткое руководство к логике с предварительным очерком психологии" (1846) та ін. свідчить про те, що духовно-моральне і розумове виховання займають провідне місце в педагогічній спадщині вченого.

Метою виховання О. Новицький вважав формування духовної, високоінтелектуальної, працюючої

особистості. В основу виховного процесу мають бути покладені принципи природовідповідності, послідовності, доступності, логічності. Учений підкреслював значення Біблії, науки філософії у формуванні духовних і моральних цінностей особистості.

Аналіз науково-педагогічної спадщини О. Новицького розкриває його погляди на духовно-моральне виховання особистості. Учений один із перших зробив спробу аргументовано довести науковій громадськості цінність і необхідність феномену філософствування. У своїх поглядах він схилився до думки, що саме філософія є початком усіх наук, у тому числі й педагогіки.

Моральні якості особистості О. Новицького розумів як загальнолюдську культуру і був упевнений, що в ній творчо відображені сили Божого добра, краси та мудрості, котрі пізнаються кожною людиною, якщо вона навіть і не усвідомлює джерела свого пізнання [4, с. 45].

Аналіз наукової спадщини О. Новицького свідчить, що його освітнім ідеалом була загальнодоступна система освіти, побудована на основі передових досягнень європейської педагогічної думки в поєднанні з національними виховними традиціями.

Такі науки як філософія, психологія, логіка відіграють велику роль у розумовому вихованні особистості. О. Новицький бажав, щоб його учні усвідомлювали та поєднували з теплом свого серця чіткі моральні переконання, а елементарні потяги природи поступалися місцем розумній волі. Учні повинні бути перейняті істиною, що тільки підкорення своїх егоїстичних бажань та інстинктів законам розуму й моральності дає можливість бути людиною. Людині необхідно шукати своє щастя не тільки в почуттях насолоди, але і в інтелектуальних, моральних та естетичних задоволеннях.

Отже, педагогічна спадщина О. Новицького свідчить про те, що основними напрямками діяльності педагога є розумове і моральне виховання особистості. Він прагнув вказати своїм вихованцям на їх майбутнє призначення – бути справжніми та корисними членами суспільства і своєї Батьківщини. Педагогічна діяльність О. Новицького в Переяславській семінарії, а згодом – Київській академії та в університеті Св. Володимира була спрямована на виховання всебічно розвинутої особистості зі стійкими духовно-моральними цінностями.

Використана література:

1. *Мозгова Н. Г.* Київська духовна академія, 1819–1920: Філософський спадок / Н. Г. Мозгова. – К.: Книга, 2004. – 320 с.
2. *Новицкий О.* Краткое руководство к логике с предварительным очерком психологии / Орест Новицкий. – К., 1846. – 189 с.
3. *Новицкий О.* О первоначальном переводе Св. Писания на славянский язык / Орест Новицкий. – К., 1837. – 81 с.
4. *Новицкий О.* Об упреках, делаемых философии в теоретическом и практическом отношении их сил и важности. Речь, произнесенная в торжественном собрании императорского университета Св. Владимира, 15-го июля 1837 г. / Орест Новицкий. – К., 1837. – 50 с.
5. Центральний державний історичний архів України, м. Київ Ф. 707. Управление Киевского учебного округа. 1832 – 1920 рр. Оп. 6. Спр. 203а. Формулярный список о службе и достоинстве профессора Киевского университета Новицкого О.М., 1840 г., 506 арк.
6. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
7. Ф. 201. Новицький Орест Маркович. Спр. 1. Автобіографія. 16 февраля 1883 г., 70 арк.
8. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Ф. 201. Новицький Орест Маркович.
9. Спр. 29. История новой философии. 40-е гг. XIX в. Конспект лекций, 27 арк.

Аннотация

В статье на основе архивных, историко-педагогических, литературных источников проанализировано просветительское, научное и педагогическое наследие Ореста Новицкого, определено взгляды ученого на воспитание личности с целью их творческого использования в модернизации современного образования и воспитания.

Annotation

In this article on the basis of the studying of the wide complex archive, handwritten and publishing sources are analyzed the enlightenment, scientific and pedagogical creation of Orest Novytskyi from using is modernization of modern education.

УДК 37.011.001.11 (092)

Гончарук А. О.

НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ О. Г. МОРОЗА (1940–2007 рр.)

Самобутній талант, плідна і невтомна науково-педагогічна і громадська діяльність Олексія Григоровича Мороза високо оцінені державою. Вченому присвоєно звання “Відмінник народної освіти СРСР”, “Відмінник освіти України”, нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України, Орденом святих Кирила і Мефодія, медаллю А. С. Макаренка та численними Грамотами Міністерства освіти і науки України та багатьма іншими нагородами.

Багатогранна науково-педагогічна діяльність академіка НАПН України доктора педагогічних наук,